

УДК 94:323.215(477):342.95(477)«2014/2022»

DOI 10.69550/3041-1467.8.348622

Роман ТЕРЕЩЕНКО

аспірант кафедри історії України та правознавства, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, вул. Івана Франка, 24, м. Дрогобич, Україна, індекс 82100 (roman.tereshchenko13@gmail.com)

ORCID: 0009-0005-1708-2799

Roman TERESHCHENKO

Postgraduate Student of the Department of Ukraine's History and Law, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 24 Ivan Franko Street, Drohobych, Ukraine, postal code 82100 (roman.tereshchenko13@gmail.com)

Бібліографічний опис статті: Терещенко, Р. (2025). Характеристика нормативно-правового забезпечення політики пам'яті в Україні за період 2014 – 2022. *Axis Europae*, 8, 153–170. doi: 10.69550/3041-1467.8.348622

Bibliographic Description of the Article: Tereshchenko, R. (2025). Kharakterystyka normatyvno-pravovoho zabezpechennia polityky pamiati v Ukraini u 2014 – 2022 [Characteristics of the legal framework for the memory policy in Ukraine 2014 – 2022]. *Axis Europae*, 8, 153–170. doi: 10.69550/3041-1467.8.348622 [in Ukrainian].

**ХАРАКТЕРИСТИКА НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЛІТИКИ ПАМ'ЯТІ В УКРАЇНІ
У 2014 – 2022 рр.**

Анотація. *Мета дослідження* – здійснити аналіз нормативно-правового забезпечення політики пам'яті в Україні впродовж 2014 – 2022 рр., визначити основні напрями законодавчої діяльності, виявити ключові етапи еволюції правової бази та оцінити ефективність імплементації прийнятих правових актів у контексті формування національної ідентичності та соціального захисту учасників бойових дій. **Методологія дослідження** базується на принципах історизму, системності та об'єктивності. Використано історико-правовий метод для аналізу законодавчих актів та нормативно-правових документів різних рівнів; проблемно-хронологічний метод – для структурування матеріалу за тематичними напрямками та часовими періодами; компаративний метод – для порівняння різних етапів нормотворчості та виявлення закономірностей еволюції законодавства; метод критичного аналізу – для оцінки ефективності імплементації правових норм та виявлення проблемних аспектів їх практичної реалізації. **Наукова новизна.** Вперше здійснено системний аналіз нормативно-правових актів, що регулювали політику пам'яті у 2014 – 2022 рр., виокремлено три основні напрями законодавчої діяльності: правове визнання російської агресії та статусу її учасників, декомунізація символічного простору, формування правових засад комеморативних практик. Проаналізовано динаміку правового оформлення статусу учасників бойових дій від початкового визначення АТО до ООС,

досліджено еволюцію декомунізаційного законодавства та його імплементації, виявлено проблеми практичної реалізації законодавчих норм, зокрема множинність актів, розпорошення повноважень між різними органами влади, бюрократизацію процедур отримання статусу та соціальних гарантій. **Висновки.** Доведено, що нормативно-правове забезпечення політики пам'яті 2014–2022 рр. характеризувалося динамічністю та реактивністю, еволюціонуючи паралельно з розвитком подій на фронті та змінами в суспільній свідомості. Законодавче оформлення пам'яті про війну виконувало подвійну функцію: надавало офіційного статусу подіям, особам та організаціям, легітимізуючи їх роль у боротьбі за незалежність, і створювало правові механізми соціальної підтримки ветеранів та їхніх родин. Попри значний обсяг прийнятих законів та постанов, їх практична реалізація стикалася з системними проблемами, що знижувало ефективність державної політики у сфері вшанування пам'яті та соціального захисту захисників України.

Ключові слова: політика пам'яті, нормативно-правові акти, учасники бойових дій, декомунізація, російсько-українська війна, АТО, ООС.

CHARACTERISTICS OF THE LEGAL FRAMEWORK FOR THE MEMORY POLICY IN UKRAINE 2014 – 2022

Abstract. *The purpose of the research* is to conduct an analysis of the normative legal framework for memory policy in Ukraine during 2014 – 2022, identify the main directions of legislative activity, reveal key stages of legal base evolution, and evaluate the effectiveness of the implementation of adopted legal acts in the context of the national identity formation and social protection of combatants. **The methodology of the research** is based on the principles of historicism, systematicity, and objectivity. The historical legal method has been applied to analyze legislative acts and normative legal documents at various levels; the problem chronological method has been used to structure material by the thematic areas and time periods; the comparative method has been applied to compare different stages of norm making and identify patterns in legislative evolution; the critical analysis method has been utilized to assess the effectiveness of legal norm implementation and identify problematic aspects of their practical realization. **Scientific Novelty.** There has been conducted A systematic analysis of normative-legal acts regulating memory policy during 2014 – 2022 for the first time, and three main directions of legislative activity have been identified: legal recognition of the Russian aggression and the status of its participants, the decommunization of symbolic space, and the formation of the legal foundations for the commemorative practices. The dynamics of legal formalization of combatants' status from the initial definition of ATO to JFO have been analyzed, the evolution of decommunization legislation and its implementation have been studied, and issues on the practical implementation of legislative norms have been identified, including the multiplicity of acts, dispersion of powers among various government bodies, and bureaucratization of procedures for obtaining status and social guarantees. **Conclusions.** It was proved that the normative legal framework for memory policy in 2014 – 2022 was characterized by dynamism and reactivity, evolving in parallel with the development of events at the front and changes in public consciousness. The legislative formalization of war memory performed a dual function: it gave official status to events, people, and organizations, legitimizing their role in the struggle for independence, and created legal mechanisms for the social support of the veterans and their families. Despite the significant volume of adopted laws and resolutions, their practical implementation faced

systemic problems that reduced the effectiveness of state policy in the field of honoring memory and social protection of Ukraine's defenders.

Keywords: *memory policy, regulatory acts, combatants, decommunization, RUSSO-Ukrainian WAR, ATO, JFO.*

Постановка проблеми. Нормативно-правове регулювання політики пам'яті 2014 – 2022 років заклало правову рамку політики пам'яті в Україні. Система нормативно-правових актів створила формально-юридичні підстави для повноважень суб'єктів формування політики пам'яті, об'єктивувала нові символи та практики вшанування, встановила соціальні гарантії для учасників бойових дій. Законодавче оформлення пам'яті про війну виконувало подвійну функцію: по-перше, воно надавало офіційного статусу подіям, особам та організаціям; по-друге, створювало правові механізми матеріальної підтримки носіїв цієї пам'яті – ветеранів та їхніх родин.

Актуальність дослідження зумовлена потребою системного аналізу законодавчої бази, що склалася впродовж восьми років після початку російської агресії, оцінки її ефективності та виявлення проблемних аспектів імплементації. Розуміння цих процесів є важливим для вдосконалення сучасної політики пам'яті та ветеранської політики в умовах повномасштабної війни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти нормативно-правового забезпечення політики пам'яті досліджували В. Ільницький та Р. Царик, які проаналізували організаційні, нормативні та концептуальні засади політики пам'яті України щодо сучасної російсько-української війни (Ільницький, Царик, 2025b; Ільницький, Галів, Царик, 2025). Л. Силенко, С. Сівков та Д. Комарницький розглянули адміністративно-правовий аспект вшанування ветеранів війни як компонент реалізації соціально-економічної функції держави (Sylenko, Sivkov, Komarnytskyi, 2025). Питання декомунізаційного законодавства аналізувалися О. Гриценком (Гриценко, 2019), С. Набоком (Набок, 2016), а також у висновках Венеціанської комісії (Opinion on the Law of Ukraine on the Condemnation of the Communist and National Socialist (Nazi) Totalitarian Regimes and Prohibition of Propaganda of their Symbols, 2015). Окремі аспекти порушеного питання окреслювалися у працях В. Ільницького, М. Галіва, П. Дворянин, О. Карпенко, О. Свійонтик, Р. Терещенка, В. Тельвака, Ю. Талалай, А. Огар (Ільницький, Царик, 2024a; Ільницький, Царик, 2024b; Галів, Ільницький, Карпенко, 2024; Ільницький, Тельвак, Талалай, 2024; Telvak, Ilnytskyi, 2023; Ilnytskyi, Telvak, 2024; Свійонтик, Терещенко, 2024; Ільницький, Царик, 2025a; Дворянин, Галів, 2025; Haliv, & Ohar, 2021; Haliv, & Sviontyk, 2023). Назагал доводиться констатувати, що комплексного дослідження всього масиву нормативно-правових актів періоду 2014 – 2022 рр. досі не проведено.

Мета дослідження – здійснити комплексний аналіз нормативно-правового забезпечення політики пам'яті в Україні впродовж 2014 – 2022 рр., визначити основні напрями законодавчої діяльності та оцінити ефективність імплементації прийнятих правових актів.

Виклад основного матеріалу. Аналіз нормотворчості 2014 – 2022 рр. у сфері політики пам'яті дозволяє виокремити три основні напрями законодавчої діяльності:

– правове визнання російської агресії та статусу її учасників – напрям був спрямований на створення соціально-правових засад для інтеграції ветеранів у суспільство;

– прийняття декомунізаційного законодавства – напрям забезпечував ідеологічний розрив з радянським минулим, символіка якого активно використовувалася російською пропагандою для легітимації агресії;

– формування правових засад комеморації – цей напрям створював новий календар пам'ятних дат та визначав механізми державної підтримки меморіальних ініціатив.

Характерною особливістю нормотворчості цього періоду стала її динамічність та реактивність: законодавство еволюціонувало паралельно з розвитком подій на фронті, від початкового визначення конфлікту як «антитерористичної операції» (Указ Президента України № 405/2014, 2014) до його переосмислення як Операції Об'єднаних Сил (Указ Президента України, 2018) та подальшого усвідомлення масштабів повномасштабного вторгнення. Водночас саме в цій динамічності криються й основні проблеми: множинність нормативно-правових актів, розпорошення повноважень між різними органами влади, бюрократизація процедур часто перетворювали декларовані гарантії на важкодоступні для пересічних ветеранів привілеї (Міхєєва, 2020).

Правове оформлення статусу учасників війни стало першочерговим завданням державної політики після російської агресії навесні 2014 р. Як зазначають Л. Силенко, С. Сівков та Д. Комарницький, вшанування ветеранів війни є багатовимірним феноменом, що поєднує моральний, правовий, соціальний та економічний виміри, а держава відіграє стратегічну роль у формуванні історичної пам'яті, патріотизму та національної єдності саме через визнання та вшанування захисників (Sylenko, Sivkov, Komarnytskyi, 2025). Таким чином, ветеранська політика є невід'ємною складовою політики пам'яті, оскільки комеморативні практики – від законодавчого закріплення статусу учасників бойових дій до створення меморіальних об'єктів – є інструментами зміцнення національної ідентичності та фіксації суспільної правди про війну.

14 квітня 2014 р. виконувач обов'язків Президента України Олександр Турчинов оголосив про початок антитерористичної операції на території Донецької та Луганської областей (14 квітня 2014 р. офіційно оголошено про початок Антитерористичної операції на Сході України). Саме цей день вважається офіційною точкою відліку правового оформлення війни, хоча фактичні бойові дії та російська окупація почалися дещо раніше. Формулювання «антитерористична операція» визначало юридичну рамку подій, що мало як внутрішньополітичні (збереження можливості мирного врегулювання), так і міжнародно-правові (унікнення визнання стану війни) мотиви.

Ключовим законодавчим актом, що створив правову основу для соціального захисту учасників АТО, став Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» № 3551-ІІ від 22 жовтня 1993 р. (Закон України, 1993). Цей закон оригінально стосувався ветеранів Другої світової війни та інших збройних конфліктів радянського періоду, проте був адаптований до нових реалій через внесення змін 1 липня 2014 року (Закон № 1547-VII). Зміни передбачали включення до категорії учасників бойових дій осіб, «які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення» (Закон України, 2014).

20 серпня 2014 р. Кабінет Міністрів України прийняв Постанову № 413 «Про затвердження Порядку надання статусу учасника бойових дій особам, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення». Ця постанова детально визначала процедуру підтвердження участі в бойових діях, перелік необхідних

документів та органи, відповідальні за надання статусу. Згідно з документом, статус надавався на підставі службових документів (витяги з бойових донесень, журналів бойових дій, наказів командування), що підтверджували факт перебування особи в зоні АТО та виконання нею бойових завдань (Постанова КМУ № 413, 2014).

Постановою КМУ № 383 було закріплено створення 11 серпня 2014 р. Державної служби України у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції (Постанова КМУ № 383, 2014). Хоча цей орган мав статус центрального органу виконавчої влади, його повноваження були обмеженими: служба координувала діяльність інших міністерств, але не мала власного бюджету для фінансування соціальних програм.

Наступні роки характеризувалися поступовим розширенням категорій осіб, які підпадали під визначення УБД. 20 грудня 2018 р. Верховна Рада прийняла Закон № 2658-VIII «Про внесення змін до деяких законів України щодо надання статусу учасника бойових дій деяким категоріям осіб» (Закон України, 2018). Цей закон розширив перелік осіб, які могли претендувати на статус УБД, включивши до нього, зокрема, військовослужбовців Національної гвардії, прикордонників, працівників Служби безпеки України, поліцейських та навіть цивільних осіб, які перебували в зоні бойових дій у складі груп розмінування чи надавали медичну допомогу пораненим.

Важливою віхою стала зміна юридичного статусу самого конфлікту. 30 квітня 2018 р. Президент України Петро Порошенко видав Указ № 116/2018 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 квітня 2018 р. «Про широкомасштабну антитерористичну операцію в Донецькій та Луганській областях»», яким завершувалася антитерористична операція і розпочиналася Операція Об'єднаних Сил (Указ Президента України, 2018). Ця зміна мала не лише військово-стратегічне, а й правове значення: термін «антитерористична операція» змінювався на формулювання, що точніше відображало характер конфлікту як міждержавної збройної агресії.

Попри формально розгалужену систему правових гарантій, у практичній реалізації законодавства виникли численні перешкоди. Найгострішою проблемою стала множинність нормативно-правових актів, що регулювали статус ветеранів та їхні пільги. Згідно з дослідженням, станом на 2024 рік налічувалося 156 нормативно-правових актів різного рівня, які так чи інакше стосувалися прав ветеранів (Український досвід ветеранської політики, 2025). Ці акти приймалися 19 різними органами державної влади, що призводило до дублювання норм, суперечностей між різними документами та розмивання відповідальності за їх виконання.

Бюрократизація процедури отримання статусу учасника бойових дій стала предметом гострої критики з боку ветеранських організацій. Для оформлення статусу необхідно було зібрати довідки з 6-10 різних установ, включаючи військові частини, медичні заклади, органи соціального захисту населення. Середній термін оформлення становив від 4 до 6 місяців, а в окремих випадках процес затягувався на роки через втрату документів у зоні бойових дій, розформування військових частин чи бюрократичну тяганину (Півень, Бойко, 2024).

У 2014–2015 рр., коли документування участі в бойових діях велося несистемно, особливо гостро цю несистемність відчули особи, які воювали в складі добровольчих батальйонів. Багато з цих формувань пізніше були розформовані або інтегровані до регулярних військ, що ускладнило збір підтверджувальних документів. Закон від 04 грудня 2019 року № 329-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо надання статусу та соціальних гарантій окремим особам із числа учасників

антитерористичної операції» спростив процедуру для цієї категорії (Закон України, 2019).

Відсутність автоматизації процесів стала очевидною проблемою. Лише 2024 року постановою КМУ № 1041 від 10 вересня було запроваджено автоматичне надання статусу учасника бойових дій через електронні системи обліку, що значно спростило процедуру (Постанова КМУ № 1041, 2024). Проте до цього часу більшість процесів здійснювалися в паперовому форматі, що сповільнювало опрацювання заяв та сприяло бюрократичним зловживанням.

Правове визнання Революції Гідності як невід’ємної складової боротьби за незалежність України відбувалося паралельно з визнанням учасників АТО/ООС. Указ Президента № 872/2014 від 13 листопада 2014 року встановив 21 листопада Днем Гідності та Свободи на вшанування подій Революції Гідності 2013–2014 років та Помаранчевої революції 2004 року (Указ Президента України №872/2014, 2014). Указ Президента № 39/2019 від 20 лютого 2019 року передбачив вручення державних нагород учасникам Революції Гідності та волонтерам до п’ятої річниці подій (Указ Президента України № 39/2019, 2019). Ці правові акти символічно пов’язували Майдан і війну як два етапи єдиного процесу боротьби проти російської експансії, хоча соціальні гарантії для учасників Революції Гідності залишалися значно меншими порівняно з учасниками бойових дій.

Закон від 29 липня 2025 року № 4513-IX «Про внесення зміни до статті 11 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»» розширив категорію осіб з особливими заслугами перед Батьківщиною, включивши до неї нагороджених орденом Героїв Небесної Сотні та Героїв України (посмертно) за громадянську мужність під час Революції Гідності (Закон України, 2025). Це законодавче рішення, прийняте вже після початку повномасштабного вторгнення, ретроспективно легітимізувало зв’язок між подіями 2014 року та сучасною війною.

Паралельно з правовим визнанням учасників війни відбувався інший, не менш важливий процес – законодавче оформлення розриву з радянською спадщиною. Декомунізація, яка в інших пострадянських країнах часто залишалася на рівні символічних жестів, в Україні набула характеру комплексної державної політики, закріпленої в законодавстві. Декомунізація була, зокрема, і питанням національної безпеки, бо ностальгія за СРСР інструменталізувалася Росією впродовж агресії.

9 квітня 2015 року Верховна Рада України прийняла пакет із чотирьох законів, які згодом отримали назву «декомунізаційні закони». Ці документи були розроблені за активної участі Українського інституту національної пам’яті на чолі з Володимиром В’ятровичем і підтримані 271 депутатом при необхідній більшості 226 голосів (10 років тому Верховна Рада України прийняла чотири закони, спрямовані на декомунізацію, 2025). 15 травня 2015 року закони підписав Президент Петро Порошенко, а 21 травня вони були опубліковані й наступного дня набули чинності.

В. Ільницький та Р. Царик підкреслюють, що команда Українського інституту національної пам’яті брала активну участь у розробці ключових законів щодо реалізації політики пам’яті, зокрема декомунізаційного пакету 2015 року. Дослідники зазначають, що ще у 2016 р. було розроблено законопроект «Про засади політики національної пам’яті», а наступного року – законопроект «Про державні та інші свята, пам’ятні дати і скорботні дні», які, так і не були схвалені (Ільницький, Царик, 2025). Проте варто зазначити, що після повномасштабного вторгнення все ж був прийнятий Закон «Про засади державної політики національної пам’яті Українського народу»

метою якого стало комплексне законодавче врегулювання питань формування та реалізації державної політики національної пам'яті Українського народу, визначення її основних принципів та завдань, повноважень та основних напрямів діяльності суб'єктів політики національної пам'яті.

Закон № 317-VIII «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки» став центральним у пакеті. Документ засуджував обидва тоталітарні режими як злочинні, забороняв публічне використання їхньої символіки (серп і молот, свастика, зображення лідерів режимів) та встановлював відповідальність за пропаганду комуністичної ідеології. Закон також передбачав демонтаж пам'ятників, пов'язаних із комуністичним режимом, та перейменування топонімічних об'єктів, названих на честь діячів комуністичного періоду. Стаття 436-1 Кримінального кодексу України, введена цим законом, встановила кримінальну відповідальність за виготовлення, поширення комуністичної та нацистської символіки та публічне заперечення злочинного характеру цих режимів (Закон України № 317-VIII, 2015).

Закон № 318-VIII «Про доступ до архівів репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 років» передав під юрисдикцію Українського інституту національної пам'яті державні архіви, що містили документи про репресії радянського періоду. Це рішення відкрило доступ дослідникам до раніше закритих матеріалів КДБ, НКВС та інших органів радянської безпеки, що дозволило розпочати масштабні дослідження злочинів комуністичного режиму проти українського народу (Закон України № 318-VIII, 2015).

Закон № 314-VIII «Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у XX столітті» надав офіційне визнання учасникам національно-визвольних рухів, включаючи Українську повстанську армію (УПА), Організацію українських націоналістів (ОУН), учасників Української революції 1917 – 1921 років та дисидентів радянського періоду. Закон визначав ці організації та їхніх членів як «борців за незалежність України», забороняв публічне заперечення їхнього внеску в боротьбу за державність та передбачав вшанування їхньої пам'яті (Закон України № 315-VIII, 2015).

Закон № 316-VIII «Про увічнення перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939 – 1945 років» змінював підходи до комеморації Другої світової війни. Замість радянського концепту «Великої Вітчизняної війни», закон використовував загальноприйнятну міжнародну термінологію «Друга світова війна» та переносив акцент з «радянського народу» на «український народ» як суб'єкт боротьби проти нацизму. Документ також передбачав перейменування 9 травня з «Дня Перемоги» на «День перемоги над нацизмом у Другій світовій війні», а 8 травня було встановлено «Днем пам'яті та примирення» (Закон України, 2015b).

Декомунізаційні закони не можна розглядати ізольовано від контексту російсько-української війни. Як зазначав Володимир В'ятрович, декомунізація була необхідною передумовою для зміцнення національної ідентичності та протидії російській пропаганді, яка активно використовувала радянську символіку та риторику «захисту російськомовного населення» для виправдання агресії (9 квітня виповнилося 5 років, як в Україні розпочалася декомунізація на законодавчому рівні, 2020). Президент Петро Порошенко у своєму посланні до Верховної Ради 7 вересня 2017 р. підкреслював, що декомунізація є питанням національної безпеки, оскільки розриває

ідеологічний зв'язок із «русским міром», який використовується Росією як підґрунтя для територіальних претензій (Порошенко в Раді підбив підсумки декомунізації, 2017).

Водночас декомунізаційне законодавство зазнало критики як з боку міжнародних інституцій, так і частини українських науковців. Критики вказували, що законодавство не розмежовувало критичне вивчення історії комунізму від його пропаганди, що могло призвести до обмеження академічних досліджень.

Венеціанська комісія Ради Європи у жовтні 2015 р. опублікувала висновок щодо декомунізаційних законів, в якому висловила занепокоєння щодо:

- 1) надто широкого трактування «пропаганди комунізму», що могло обмежити свободу слова та академічних досліджень;
- 2) відсутності чіткого розмежування між символікою комуністичного режиму та символами, що мають художню чи історичну цінність;
- 3) недостатніх гарантій незалежності для органів, відповідальних за імплементацію законів (насамперед УНП).

Проте Комісія визнала легітимність мети законів – протидію тоталітарній ідеології та формування демократичної історичної свідомості (Opinion on the Law of Ukraine on the Condemnation of the Communist and National Socialist (Nazi) Totalitarian Regimes and Prohibition of Propaganda of their Symbols, 2015).

Закон № 314-VIII став найбільш дискусійним елементом декомунізаційного пакету. Найбільш суперечливим аспектом закону стало визнання ОУН та УПА. Закон визначав період діяльності УПА як 1941 – 1944 роки, що викликало критику з боку істориків, оскільки фактично УПА діяла до початку 1950-х років. С. Набок, аналізуючи закон, вказував на його символічний характер: визнання УПА не супроводжувалося реальними соціальними гарантіями для більшості ветеранів, оскільки на момент прийняття закону їх залишалося лише кількасот осіб старшого віку (Набок, 2016).

5 грудня 2018 р. Верховна Рада прийняла Закон № 2640-VIII «Про внесення змін до деяких законів України щодо посилення соціального захисту ветеранів УПА» (Рада визнала всіх ветеранів ОУН–УПА учасниками бойових дій, 2018). Цей закон надав ветеранам УПА статус учасників бойових дій, що прирівнювало їхні соціальні гарантії до пільг ветеранів Другої світової війни.

Декомунізаційне законодавство викликало неоднозначну реакцію Польщі, де визнання УПА розцінювалося як героїзація організації, відповідальної за Волинську трагедію 1943 – 1944 рр. (Коморовський: закон про УПА ускладнює примирення, 2015).

Паралельно з декомунізацією та визнанням статусу учасників війни відбувалося формування нового календаря пам'ятних дат, який би відображав українську національну перспективу замість радянської. Цей процес не обмежувався символічною заміною одних свят іншими, а передбачав створення цілісної системи комеморації, що поєднувала традиційні релігійні свята, історичні роковини визвольних змагань та дати, пов'язані з сучасною війною.

14 жовтня 2014 р. Президент України Петро Порошенко видав Указ № 806/2014 «Про День захисника України», яким встановлював це свято замість радянського 23 лютого. 18 липня 2021 р. Верховна Рада прийняла Закон № 1654-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо перейменування свята», яким День захисника України був перейменований на «День захисників і захисниць України» для підкреслення гендерної рівності. Президент Володимир Зеленський підписав цей закон 29 вересня 2021 р. (Закон України, 2021).

23 серпня 2019 р. Президент України Володимир Зеленський видав Указ № 621/2019 «Про День пам'яті захисників України, які загинули у боротьбі за незалежність, суверенітет і територіальну цілісність України». Цей день було встановлено на 29 серпня – дату, пов'язану з Іловайською трагедією 2014 р., коли українські військові потрапили в оточення і зазнали значних втрат (Указ Президента України № 621/2019, 2019).

Постанова Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 778 затвердила Комплексний план заходів щодо вшанування пам'яті захисників України, який передбачав проведення урочистих заходів, покладання квітів до меморіалів, оголошення хвилини мовчання (Постанова КМУ, 2019). План також передбачав фінансування з державного бюджету заходів з увічнення пам'яті загиблих захисників, включаючи створення меморіалів та підтримку родин загиблих.

На відміну від 14 жовтня та 29 серпня, які отримали статус загальнодержавних пам'ятних дат, інші роковини подій війни залишилися на рівні регіональних чи неофіційних комеморацій. Наказ Міністра оборони України та Головнокомандувача Збройних Сил України № 21/24 від 20 січня 2022 р. встановив День вшанування захисників Донецького аеропорту, який відзначається щорічно 20 січня (Наказ Міністра оборони України, 2022).

Декомунізаційне законодавство торкнулося не лише топоніміки та символіки, а й календаря пам'ятних дат, пов'язаних із радянським минулим. Закон України від 9 квітня 2015 р. № 2031-VIII «Про внесення зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо заборони виготовлення та пропаганди георгіївської (гвардійської) стрічки» забороняв використання символіки, асоційованої з радянською армією (Закон України, 2017).

Закон № 315-VIII змінив підходи до вшанування пам'яті про Другу світову війну. 8 травня було встановлено «Днем пам'яті та примирення», а 9 травня перейменовано з радянського «Дня Перемоги» на «День перемоги над нацизмом у Другій світовій війні» (Закон України № 315-VIII, 2015). Ці зміни відображали прагнення інтегруватися в європейську традицію комеморації. Остаточний розрив із радянською датою відбувся вже у 2023 р., коли Верховна Рада скасувала святкування 9 травня, встановивши 8 травня єдиним Днем пам'яті та перемоги над нацизмом у Другій світовій війні (Закон України, 2023).

Висновки. Нормативно-правове забезпечення політики пам'яті в Україні впродовж 2014 – 2022 рр. було безпрецедентно динамічним, а його обсяг – масштабним. За вісім років було створено правову систему, яка охоплювала три основні напрями: правове визнання російської агресії та статусу її учасників, декомунізацію та формування нових засад комеморації.

Законодавче оформлення пам'яті про війну виконувало подвійну функцію. По-перше, воно надавало офіційного статусу релевантним подіям, особам та організаціям, що було правовою підставою для другої функції: створення правових механізмів соціальних гарантій учасників бойових дій, ветеранів, їхніх родин тощо.

Декомунізаційні закони 2015 р. стали переломним моментом у правовому оформленні розриву з радянською спадщиною. Попри критику з боку міжнародних інституцій та частини наукового середовища, ці закони виконали важливу функцію деколонізації символічного простору та протидії російській пропаганді.

Водночас практична реалізація законодавства виявила низку системних проблем. Множинність нормативно-правових актів (156 станом на 2024 р.), розпорощення

повноважень між 19 органами влади, бюрократизація процедур перетворювали декларовані гарантії на важкодоступні для ветеранів привілеї. Лише впровадження автоматизації процесів у 2024 р. частково вирішило ці проблеми.

Досвід 2014 – 2022 рр. показав, що ефективна політика пам'яті потребує не лише прийняття законів, а й створення дієвих механізмів їх імплементації, достатнього фінансування та координації діяльності різних органів влади. Ці уроки є важливими для вдосконалення сучасної політики пам'яті та ветеранської політики в умовах повномасштабної війни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

10 років тому Верховна Рада України прийняла чотири закони, спрямовані на декомунізацію. (2025). *Комітет з питань гуманітарної та інформаційної політики. Верховна Рада України*. URL: <https://www.rada.gov.ua/print/260872.html>

14 квітня 2014 року офіційно оголошено про початок Антитерористичної операції на Сході України. (б. д.). *Український інститут національної пам'яті*. URL: <https://uinp.gov.ua/istorychnyy-kalendar/kviten/14/2014-ofitsiyno-ogolosheno-pro-pochatok-antyterorystychnoyi-operaciyi-na-shodi-ukrayiny>

9 квітня виповнилося 5 років, як в Україні розпочалася декомунізація на законодавчому рівні. (2020). *Український інститут національної пам'яті*. URL: <https://uinp.gov.ua/pres-centr/novyny/9-kvitnya-vypovnylosya-5-rokiv-yak-v-ukrayini-rozpochalasya-dekomunizaciya-na-zakonodavchomu-rivni>

Галів, М., Ільницький, В., Карпенко, О. (2024). Проблематика геноциду Росії щодо українців в українських засобах масової інформації (2022 – 2024). *Новітня доба*, 12, 75–96.

Гриценко, О. (2019). Декомунізація в Україні як державна політика. *Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/grytsenko_dekomunizatsia.pdf

Дворянин, П., Галів, М. (2025). Напрями діяльності українських волонтерів в умовах російсько-української війни: вітчизняний медійний дискурс (2014 – 2022). *Вісник гуманітарних наук*, 8, 1–28. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15788374>

Закон України. (1993). *Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»* (від 22.10.1993 № 3551-ХІІ). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12>

Закон України. (2014). *Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України»* (від 01.07.2014 № 1547-VII). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1547-18>

Закон України № 314-VIII. (2015). *Закон України «Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у ХХ столітті»* (від 09.04.2015 № 314-VIII). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/314-19>

Закон України № 315-VIII. (2015). *Закон України «Про увічнення перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939–1945 років»* (від 09.04.2015 № 315-VIII). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/315-19>

Закон України № 317-VIII. (2015). *Закон України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки»* (від 09.04.2015 № 317-VIII). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/317-19>

Закон України № 318-VIII. (2015). Закон України «Про доступ до архівів репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917 – 1991 років» (від 09.04.2015 № 318-VIII). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/318-19>

Закон України. (2017). Закон України «Про внесення зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо заборони виготовлення та пропаганди георгіївської (гвардійської) стрічки» (від 16.05.2017 № 2031-VIII). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2031-19>

Закон України. (2018). Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо надання статусу учасника бойових дій деяким категоріям осіб» (від 20.12.2018 № 2658-VIII). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-19>

Закон України. (2019). Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо надання статусу та соціальних гарантій окремим особам із числа учасників антитерористичної операції» (від 04.12.2019 № 329-IX). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/329-20>

Закон України. (2021). Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо перейменування свята» (від 14.07.2021 № 1643-IX). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1643-20>

Закон України. (2023). Закон України «Про увічнення перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939–1945 років» (від 29.05.2023 № 3107-IX). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3107-20>

Закон України. (2025). Закон України «Про внесення зміни до статті 11 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» щодо розширення категорії осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною» (від 29.07.2025 № 4513-IX). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4513-20>

Ільницький В., Галів М., Царик Р. (2025). Формування засад політики пам'яті в Україні щодо сучасної російсько-української війни. *Посібник*. Дрогобич: Посвіт.

Ільницький, В., Тельвак, В., Талалай, Ю. (2024). Сучасна російсько-українська війна на шпальтах «The British Army Review» (2022 – 2024). *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія Історія, Спецвипуск*, 130–146.

Ільницький В., Царик Р. (2024a). Матеріально-культурні аспекти увічнення пам'яті українських захисників і захисниць під час російсько-української війни (2014 – 2024). *Вісник Черкаського університету. Серія: історичні науки*, 2, 105–116.

Ільницький В., Царик Р. (2024b). Пізнавально-інформаційні та виховні заходи щодо ушанування пам'яті учасників і жертв російсько-української війни (2014 – 2024). *Актуальні питання гуманітарних наук*, 81 (2), 4–13.

Ільницький, В., Царик, Р. (2025a). Формування історико-меморіального наративу сучасної російсько-української війни. *Українські історичні студії*, 17(59), 212–223.

Ільницький, В., Царик, Р. (2025b). Організаційні, нормативні та концептуальні засади політики пам'яті України щодо сучасної російсько-української війни. *Axis Europae*, 6, 197–213. DOI: 10.69550/3041-1467.6.326258

Коморовський: закон про УПА ускладнює примирення. (2015). *LB.ua*. URL: https://lb.ua/news/2015/04/23/302733_komorovskiy_zakon_upa_uslozhnyaet.html

Міхєєва, О. Ю. (2020). Проблеми реалізації державної політики соціального захисту учасників АТО/ООС. *Прикарпатський юридичний вісник*, 4(1), 25–32. URL: https://law.journalsofznu.zp.ua/archive/visnik-4-2020/part_2/012-5.pdf

Набок, С. (2016). Борці за незалежність України: визнання символічне? *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*, 1, 246–268. URL: https://ipend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/nabok_bortsi.pdf

Наказ Міністра оборони України. (2022). *Наказ Міністра оборони України «Про День вшанування захисників Донецького аеропорту»* (від 20.01.2022 № 21/24). URL: <https://mod.gov.ua/diyalnist/normativno-pravova-baza/24-vid-20-01-2022-pro-den-vshanuvannia-zakhisnikiv-donetskogo-aeroportu>

Півень, О., Бойко, Г. (2024). Що не так із законодавством, яке регулює статус ветеранів. *Юридична газета*. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/sferi-praktiki/viyskove-pravo/shcho-ne-tak-iz-zakonodavstvom-yake-regulyue-status-veteraniv.html>

Порошенко в Раді підбив підсумки декомунізації. (2017). *Слово і Діло*. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2017/09/07/novyna/polityka/poroshenko-radi-pidbyv-pidsumky-dekomunizacziyi>

Постанова КМУ № 383. (2014). *Постанова КМУ «Про Державну службу України у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції»* (від 11.08.2014 № 383). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/383-2014-p>

Постанова КМУ № 413. (2014). *Постанова КМУ «Про затвердження Порядку надання статусу учасника бойових дій особам, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення»* (від 20.08.2014 № 413). URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/247586818>

Постанова КМУ. (2019). *Постанова КМУ «Про затвердження Комплексного плану заходів щодо вшанування пам'яті захисників України»* (від 21.08.2019 № 778-р). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/778-2019-p>

Постанова КМУ № 1041. (2024). *Постанова КМУ «Про внесення змін до Порядку надання статусу учасника бойових дій»* (від 10.09.2024 № 1041). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1041-2024-p>

Рада визнала всіх ветеранів ОУН-УПА учасниками бойових дій. (2018). *Texty.org.ua*. URL: <https://texty.org.ua/fragments/89827/>

Свійонтик, О., Терещенко, Р. (2024). Діяльність Українського інституту національної пам'яті щодо збереження пам'яті про сучасну російсько-українську війну у 2014 – 2021 роках. *Новітня доба*, 12, 18–32. DOI: 10.33402/nd.2024-12-18-32.

Указ Президента України № 405/2014. (2014). *Указ Президента України «Про початок АТО»* (від 14.04.2014 № 405/2014). URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4052014-16886>

Указ Президента України №872/2014. (2014). *Указ Президента України «Про День Гідності та Свободи»* (від 13.11.2014 № 872/2014). URL: <https://www.president.gov.ua/documents/8722014-18001>

Указ Президента України. (2018). *Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 квітня 2018 року»* (від 30.04.2018 № 116/2018). URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1162018-24042>

Указ Президента України № 39/2019. (2019). *Указ Президента України «Про відзначення державними нагородами України»* (від 20.02.2019 № 39/2019). URL: <https://www.president.gov.ua/documents/392019-26082>

Указ Президента України № 621/2019. (2019). *Указ Президента України «Про День пам'яті захисників України, які загинули у боротьбі за незалежність, суверенітет і територіальну цілісність України»* (від 23.08.2019 № 621/2019). URL: <https://www.president.gov.ua/documents/6212019-29269>

Український досвід ветеранської політики. (2025). *Policy Monitoring*. URL: https://pm.in.ua/wp-content/uploads/2025/07/Doslidzhennya-Ukrayinskyj-dosvid_vetpolityky-1313.pdf

Haliv, M., Ohar, A. (2021). Transformations of culture/memory policy in modern Ukraine. *Skhidnoevropeyskyi Istorychnyi Visnyk – East European Historical Bulletin*, 19, 250–256. DOI: 10.24919/2519-058X.19.233819

Haliv, M., Sviontyk, O. (2023). Ukrainian historians on «historiographic front» of the Russian-Ukrainian war. *Skhidnoevropeyskyi Istorychnyi Visnyk – East European Historical Bulletin*, 28, 263–269. DOI: 10.24919/2519-058X.28.287563

Ilnytskyi, V., Telvak, V. (2024). Ukraine Under the Conditions of the Second Year of Existential War in Analysts' Reflections of the Warsaw Centre for Eastern Studies. *Skhidnoevropeyskyi Istorychnyi Visnyk East European Historical Bulletin*, 31, 218–237. DOI: 10.24919/2519-058X.31.306344

Opinion on the Law of Ukraine on the Condemnation of the Communist and National Socialist (Nazi) Totalitarian Regimes and Prohibition of Propaganda of their Symbols. (2015). *Venice Commission*. CDL-AD(2015)041. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2015\)041-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2015)041-e)

Sylenko, L., Sivkov, S., Komarnytskyi, D. (2025). Honoring War Veterans as a Component of the Implementation of the Socio-Economic Function of the State: Administrative-Legal Aspect. *Baltic Journal of Economic Studies*, 11(2), 293–301. URL: <http://baltijapublishing.lv/index.php/issue/article/view/2900>

Telvak, V., Ilnytskyi, V. (2023). A Year of Existential War in Analytical Reflections of the Warsaw Centre for Eastern Studies. *Skhidnoevropeyskyi Istorychnyi Visnyk – East European Historical Bulletin*, 27, 249–258. DOI: 10.24919/2519-058X.27.281552

REFERENCES

10 rokiv tomu Verkhovna Rada Ukrainy pryiniala chotyry zakony, spriamovani na dekomunizatsiiu. (2025). [10 years ago, the Verkhovna Rada of Ukraine adopted four laws aimed at decommunization]. *Komitet z pytan humanitarnoi ta informatsiinoi polityky. Verkhovna Rada Ukrainy*. URL: <https://www.rada.gov.ua/print/260872.html> [in Ukrainian].

14 kvitnia 2014 roku ofitsiino oholosheno pro pochatok Antyterorystychnoi operatsii na Skhodi Ukrainy. (n. d.). [On April 14, 2014, the Anti-Terrorist Operation in the East of Ukraine was officially announced]. *Ukrainskyi instytut natsionalnoi pamiaty*. URL: <https://uinp.gov.ua/istorychnyy-kalendar/kviten/14/2014-oficiyno-ogolosheno-propochatok-antyterorystychnoyi-operatsiyi-na-shodi-ukrayiny> [in Ukrainian].

9 kvitnia vypovnylosia 5 rokiv, yak v Ukraini rozpochalasia dekomunizatsiia na zakonodavchomu rivni. (2020). [April 9 marked 5 years since decommunization began in Ukraine at the legislative level]. *Ukrainskyi instytut natsionalnoi pamiaty*. URL: <https://uinp.gov.ua/pres-centr/novyny/9-kvitnya-vypovnylosya-5-rokiv-yak-v-ukrayini-rozpochalasya-dekomunizatsiya-na-zakonodavchomu-rivni> [in Ukrainian].

Haliv, M., Ilnytskyi, V., & Karpenko, O. (2024). Problematyka henotsydu Rosii shchodo ukraintziv v ukrainskykh zasobakh masovoi informatsii (2022 – 2024) [The issue of Russian genocide against Ukrainians in the Ukrainian media (2022 – 2024)]. *Novitnia doba*, 12, 75–96. [in Ukrainian].

Hrytsenko, O. (2019). Dekomunizatsiia v Ukraini yak derzhavna polityka [Decommunization in Ukraine as a state policy]. *Instytut politychnykh i etnonatsionalnykh doslidzhen im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy*. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/grytsenko_dekomunizatsia.pdf [in Ukrainian].

Dvorianyn, P., & Haliv, M. (2025). Napriamy diialnosti ukrainskykh volonteriv v umovakh rosiisko-ukrainskoi viiny: vitchyzniani mediinyi dyskurs (2014 – 2022) [Direct activities of Ukrainian volunteers in the conditions of the Russian-Ukrainian conflict: foreign media discourse (2014 – 2022)]. *Visnyk humanitarnykh nauk*, 8, 1–28. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15788374> [in Ukrainian].

Zakon Ukrainy. (1993). *Zakon Ukrainy «Pro status veteraniv viiny, harantii yikh sotsialnoho zakhystu»* [Law of Ukraine «On the Status of War Veterans, Guarantees of Their Social Protection»]. (vid 22.10.1993 № 3551-XII). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12> [in Ukrainian].

Zakon Ukrainy. (2014). *Zakon Ukrainy «Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy»* [Law of Ukraine «On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine»]. (vid 01.07.2014 № 1547-VII). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1547-18> [in Ukrainian].

Zakon Ukrainy № 314-VIII. (2015). *Zakon Ukrainy «Pro pravovyi status ta vshanuvannia pamiati bortsiv za nezalezhnist Ukrainy u XX stolitti»* [Law of Ukraine «On the Legal Status and Honoring the Memory of Fighters for Ukraine's Independence in the 20th Century»]. (vid 09.04.2015 № 314-VIII). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/314-19> [in Ukrainian].

Zakon Ukrainy № 315-VIII. (2015). *Zakon Ukrainy «Pro uvichnennia peremohy nad natsyzmom u Druhii svitovii viini 1939 – 1945 rokiv»* [Law of Ukraine «On Perpetuating the Victory over Nazism in the Second World War of 1939 – 1945»]. (vid 09.04.2015 № 315-VIII). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/315-19> [in Ukrainian].

Zakon Ukrainy № 317-VIII. (2015). *Zakon Ukrainy «Pro zasudzhennia komunistychnoho ta natsional-sotsialistychnoho (natsystskoho) totalitarnykh rezhymiv v Ukraini ta zaboronu propahandy yikhnoi symboliky»* [Law of Ukraine «On Condemnation of the Communist and National Socialist (Nazi) Totalitarian Regimes in Ukraine and Prohibition of Propaganda of Their Symbols»]. (vid 09.04.2015 № 317-VIII). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/317-19> [in Ukrainian].

Zakon Ukrainy № 318-VIII. (2015). *Zakon Ukrainy «Pro dostup do arkhiviv represyvykh orhaniv komunistychnoho totalitarnoho rezhymu 1917 – 1991 rokiv»* [Law of Ukraine «On Access to the Archives of Repressive Organs of the Communist Totalitarian Regime of 1917 – 1991»]. (vid 09.04.2015 № 318-VIII). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/318-19> [in Ukrainian].

Zakon Ukrainy. (2017). *Zakon Ukrainy «Pro vnesennia zminy do Kodeksu Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia shchodo zaborony vyhotovlennia ta propahandy heorhiivskoi (hvardiiskoi) strichky»* [Law of Ukraine «On Amending the Code of Ukraine on Administrative Offenses regarding the Prohibition of the Manufacture and Propaganda of the St. George (Guards) Ribbon»]. (vid 16.05.2017 № 2031-VIII). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2031-19> [in Ukrainian].

Zakon Ukrainy. (2018). *Zakon Ukrainy «Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo nadannia statusu uchashnyka boiovykh dii deiakym katehoriiam osib»* [Law of Ukraine «On Amendments to Certain Laws of Ukraine Regarding Granting the Status of Combatant to Certain Categories of Persons»]. (vid 20.12.2018 № 2658-VIII). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-19> [in Ukrainian].

Zakon Ukrainy. (2019). *Zakon Ukrainy «Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo nadannia statusu ta sotsialnykh harantii okremym osobam iz chysla uchashnykiv antyterorystychnoi operatsii»* [Law of Ukraine «On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Regarding Granting Status and Social Guarantees to Certain Persons from Among the Participants of the Anti-Terrorist Operation»]. (vid 04.12.2019 № 329-IX). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/329-20> [in Ukrainian].

Zakon Ukrainy. (2021). *Zakon Ukrainy «Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo pereimenuvannia sviata»* [Law of Ukraine «On Amendments to Certain Laws of Ukraine Regarding the Renaming of a Holiday»]. (vid 14.07.2021 № 1643-IX). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1643-20> [in Ukrainian].

Zakon Ukrainy. (2023). *Zakon Ukrainy «Pro uvichnennia peremohy nad natsyzmom u Druhii svitovii viini 1939 – 1945 rokiv»* [Law of Ukraine «On Perpetuating the Victory over Nazism in the Second World War of 1939 – 1945»]. (vid 29.05.2023 № 3107-IX). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3107-20> [in Ukrainian].

Zakon Ukrainy. (2025). *Zakon Ukrainy «Pro vnesennia zminy do statyi 11 Zakonu Ukrainy «Pro status veteraniv viiny, harantii yikh sotsialnoho zakhystu» shchodo rozshyrennia katehorii osib, yaki maiut osoblyvi zasluhy pered Batkivshchynoiu»* [Law of Ukraine «On Amending Article 11 of the Law of Ukraine ‘On the Status of War Veterans, Guarantees of Their Social Protection’ regarding the expansion of the category of persons who have special merits to the Motherland»]. (vid 29.07.2025 № 4513-IX). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4513-20> [in Ukrainian].

Ilnytskyi V., Haliv M., & Tsaryk R. (2025). *Formuvannia zasad polityky pamiaty v Ukraini shchodo suchasnoi rosiisko-ukrainskoi viiny* [Formation of the principles of memory policy in Ukraine regarding the current Russian-Ukrainian war]. Posibnyk. Drohobych: Posvit. [in Ukrainian].

Ilnytskyi, V., Telvak, V., & Talalai, Yu. (2024). Suchasna rosiisko-ukrainska viina na shpaltakh «The British Army Review» (2022 – 2024) [The Modern Russian-Ukrainian War in the Columns of «The British Army Review» (2022 – 2024)]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobyskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriya Istoriia, Spetsvypusk*, 130–146. [in Ukrainian].

Ilnytskyi, V., & Tsaryk, R. (2024a). Materialno-kulturni aspekty uvichnennia pamiaty ukrainskykh zakhysnykiv i zakhysnyts pid chas rosiisko-ukrainskoi viiny (2014 – 2024) [Material-cultural aspects of commemorating the memory of the Ukrainian defenders during the russo-ukrainian war (2014 – 2024)]. *Visnyk Cherkaskoho universytetu. Seriya istorychni nauky*, 2, 105–116. [in Ukrainian].

Ilnytskyi, V., & Tsaryk, R. (2024b). Piznavalno-informatsiini ta vykhovni zakhody shchodo ushanuvannia pamiaty uchashnykiv i zhertv rosiisko-ukrainskoi viiny (2014 – 2024) [Cognitive, informational and educational measures to honor the memory of participants and victims of the Russian-Ukrainian war (2014 – 2024)]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*, 81 (2), 4–13. [in Ukrainian].

Ilnytskyi, V., & Tsaryk, R. (2025a). Formuvannia istoryko-memorialnoho naratyvu suchasnoi rosiisko-ukrainskoi viiny [Formation of the historical-memorial narrative of the

modern russian-ukrainian war]. *Ukrainski istorychni studii – Ukrainian Historical Studies*, 17(59), 212–223. [in Ukrainian].

Ilnytskyi, V., & Tsaryk, R. (2025b). Orhanizatsiini, normatyvni ta kontseptualni zasady polityky pamiati Ukrainy shchodo suchasnoi rosiisko-ukrainskoi viiny [Organizational, normative and conceptual principles of Ukraine's memory policy regarding the modern Russian-Ukrainian war]. *Axis Europae*, 6, 197–213. DOI: 10.69550/3041-1467.6.326258 [in Ukrainian].

Komorovskiy: zakon pro UPA uskladniue prymyrennia. (2015). [Komorowski: the law on the UPA complicates reconciliation]. LB.ua. URL: https://lb.ua/news/2015/04/23/302733_komorovskiy_zakon_upa_uslozhnyaet.html [in Ukrainian].

Mikheieva, O. Yu. (2020). Problemy realizatsii derzhavnoi polityky sotsialnoho zakhystu uchashnykh ATO/OOS [Problems of implementation of the state policy of social protection of ATO/JFO participants]. *Prykarpatskyi yurydychnyi visnyk*, 4(1), 25–32. URL: https://law.journalsofznu.zp.ua/archive/visnik-4-2020/part_2/012-5.pdf [in Ukrainian].

Nabok, S. (2016). Bortsi za nezalezhnist Ukrainy: vyznannya symbolichne? [Fighters for the independence of Ukraine: symbolic recognition?]. *Naukovi zapysky Instytutu politychnykh i etnonatsionalnykh doslidzhen im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy*, 1, 246–268. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/nabok_bortsi.pdf [in Ukrainian].

Nakaz Ministra oborony Ukrainy. (2022). Nakaz Ministra oborony Ukrainy «Pro Den vshanuvannia zakhysnykh Donetskoho aeroportu» [Order of the Minister of Defense of Ukraine «On the Day of Honoring the Defenders of Donetsk Airport»]. (vid 20.01.2022 № 21/24). URL: <https://mod.gov.ua/diyalnist/normativno-pravova-baza/24-vid-20-01-2022-pro-den-vshanuvannia-zakhisnykh-donetskoho-aeroportu> [in Ukrainian].

Piven, O., & Boiko, H. (2024). Shcho ne tak iz zakonodavstvom, yake rehuliuie status veteraniv [What is wrong with the legislation regulating the status of veterans]. *Yurydychna hazeta*. URL: <https://jur-gazeta.com/publications/sferi-praktiki/viyskove-pravo/shcho-netak-iz-zakonodavstvom-yake-regulyue-status-veteraniv.html> [in Ukrainian].

Poroshenko v Radi pidbyv pidsumky dekomunizatsii. (2017). [Poroshenko summed up the results of decommunization in the Rada]. *Slovo i Dilo*. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2017/09/07/novyna/polityka/poroshenko-radi-pidbyv-pidsumky-dekomunizatsiyi> [in Ukrainian].

Postanova KMU № 383. (2014). *Postanova KMU «Pro Derzhavnu sluzhbu Ukrainy u spravakh veteraniv viiny ta uchashnykh antyterorystychnoi operatsii»* [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine «On the State Service of Ukraine for War Veterans and Participants of the Anti-Terrorist Operation»]. (vid 11.08.2014 № 383). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/383-2014-p> [in Ukrainian].

Postanova KMU № 413. (2014). *Postanova KMU «Pro zatverdzhennia Poriadku nadannia statusu uchashnykh boiovykh dii osobam, yaki zakhyschaly nezalezhnist, suverenitet ta terytorialnu tsilisnist Ukrainy i braly bezposeredniu uchast v antyterorystychnii operatsii, zabezpechenni yii provedennia»* [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine «On Approval of the Procedure for Granting Combatant Status to Persons Who Defended the Independence, Sovereignty and Territorial Integrity of Ukraine and Took Direct Part in the Anti-Terrorist Operation, Ensuring Its Conduct»]. (vid 20.08.2014 № 413). URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/247586818> [in Ukrainian].

Postanova KMU. (2019). *Postanova KMU «Pro zatverdzhennia Kompleksnoho planu zakhodiv shchodo vshanuvannia pamiati zakhysnykh Ukrainy»* [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine «On Approval of the Comprehensive Plan of Measures to

Honor the Memory of Defenders of Ukraine»]. (vid 21.08.2019 № 778-r). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/778-2019-p> [in Ukrainian].

Postanova KМУ № 1041. (2024). *Postanova KМУ «Pro vnesennia zmin do Poriadku nadannia statusu uchashnyka boiovykh dii»* [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine «On Amendments to the Procedure for Granting Combatant Status»]. (vid 10.09.2024 № 1041). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1041-2024-p> [in Ukrainian].

Rada vyznaia vsikh veteraniv OUN-UPA uchashnykamy boiovykh dii. (2018). [The Rada recognized all OUN-UPA veterans as combatants]. Texty.org.ua. URL: <https://texty.org.ua/fragments/89827/> [in Ukrainian].

Sviontyk, O., & Tereshchenko, R. (2024). Diialnist Ukrainskoho instytutu natsionalnoi pamiaty shchodo zberezhenia pamiaty pro suchasnu rosiisko-ukrainsku viinu u 2014 – 2021 rokakh [The activities of the Ukrainian Institute of National Remembrance on preserving the memory of the modern Russian-Ukrainian war in 2014 – 2021]. *Novitnia doba*, 12, 18–32. DOI: 10.33402/nd.2024-12-18-32. [in Ukrainian].

Ukaz Prezydenta Ukrainy № 405/2014. (2014). *Ukaz Prezydenta Ukrainy «Pro pochatok ATO»* [Decree of the President of Ukraine «On the beginning of the ATO»]. (vid 14.04.2014 № 405/2014). URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4052014-16886> [in Ukrainian].

Ukaz Prezydenta Ukrainy №872/2014. (2014). *Ukaz Prezydenta Ukrainy «Pro Den Hidnosti ta Svobody»* [Decree of the President of Ukraine «On the Day of Dignity and Freedom»]. (vid 13.11.2014 № 872/2014). URL: <https://www.president.gov.ua/documents/8722014-18001> [in Ukrainian].

Ukaz Prezydenta Ukrainy. (2018). *Ukaz Prezydenta Ukrainy «Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 30 kvitnia 2018 roku»* [Decree of the President of Ukraine «On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine dated April 30, 2018»]. (vid 30.04.2018 № 116/2018). URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1162018-24042> [in Ukrainian].

Ukaz Prezydenta Ukrainy № 39/2019. (2019). *Ukaz Prezydenta Ukrainy «Pro vidznachennia derzhavnykh nahorodamy Ukrainy»* [Decree of the President of Ukraine «On Awarding State Awards of Ukraine»]. (vid 20.02.2019 № 39/2019). URL: <https://www.president.gov.ua/documents/392019-26082> [in Ukrainian].

Ukaz Prezydenta Ukrainy № 621/2019. (2019). *Ukaz Prezydenta Ukrainy «Pro Den pamiaty zakhysnykiv Ukrainy, yaki zahynuly u borotbi za nezalezhnist, suverenitet i terytorialnu tsilnist Ukrainy»* [Decree of the President of Ukraine «On the Day of Remembrance of Defenders of Ukraine who died in the struggle for independence, sovereignty and territorial integrity of Ukraine»]. (vid 23.08.2019 № 621/2019). URL: <https://www.president.gov.ua/documents/6212019-29269> [in Ukrainian].

Ukrainskyi dosvid veteranskoi polityky. (2025). [Ukrainian experience of veteran policy]. *Policy Monitoring*. URL: https://pm.in.ua/wp-content/uploads/2025/07/Doslidzhennya-Ukrainskij-dosvid_vetpolityky-1313.pdf [in Ukrainian].

Opinion on the Law of Ukraine on the Condemnation of the Communist and National Socialist (Nazi) Totalitarian Regimes and Prohibition of Propaganda of their Symbols. (2015). *Venice Commission*. CDL-AD(2015)041. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2015\)041-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2015)041-e) [in English].

Haliv, M., & Ohar, A. (2021). Transformations of culture/memory policy in modern Ukraine. *Skhidnoievropeyskyi Istorychnyi Visnyk – East European Historical Bulletin*, 19, 250–256. DOI: 10.24919/2519-058X.19.233819 [in English].

Haliv, M., & Sviontyk, O. (2023). Ukrainian historians on «historiographic front» of the Russian-Ukrainian war. *Skhidnoievropeyskyi Istorychnyi Visnyk – East European Historical Bulletin*, 28, 263–269. DOI: 10.24919/2519-058X.28.287563 [in English].

Ilnytskyi, V., & Telvak, V. (2024). Ukraine Under the Conditions of the Second Year of Existential War in Analysts' Reflections of the Warsaw Centre for Eastern Studies. *Skhidnoievropeyskyi Istorychnyi Visnyk East European Historical Bulletin*, 31, 218–237. DOI: 10.24919/2519-058X.31.306344 [in English].

Sylenko, L., Sivkov, S., & Komarnytskyi, D. (2025). Honoring War Veterans as a Component of the Implementation of the Socio-Economic Function of the State: Administrative-Legal Aspect. *Baltic Journal of Economic Studies*, 11(2), 293–301. URL: <http://baltijapublishing.lv/index.php/issue/article/view/2900> [in English].

Telvak, V., & Ilnytskyi, V. (2023). A Year of Existential War in Analytical Reflections of the Warsaw Centre for Eastern Studies. *Skhidnoievropeyskyi Istorychnyi Visnyk – East European Historical Bulletin*, 27, 249–258. DOI: 10.24919/2519-058X.27.281552 [in English].

*Стаття надійшла до редакції 12 травня 2025 р.
Стаття рекомендована до публікації 28.11.2025.*